

महाराष्ट्राची आर्थिक आकडेवारी
MAHARASHTRA'S ECONOMY IN FIGURES
2009

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
Directorate of Economics & Statistics,
Government of Maharashtra, Mumbai

महाराष्ट्राची आर्थिक आकडेवारी
MAHARASHTRA'S ECONOMY IN FIGURES, 2009

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
प्रशासनिक संरचना--				(2001)	(2001)		Administrative structure—
(i) भौगोलिक क्षेत्र	'००० चौ.कि.	307	308	308	308	'000 sq. km.	Geographical area
(ii) विभाग	संख्या	4	6	6	6	Number	Divisions
(iii) जिल्हे	„	26	28	35	35	„	Districts
(iv) तालुके	„	229	301	353	353	„	Tahsils
(v) शहरे व नगरे †	„	266	307	378	378	„	City and town units†
(vi) वस्ती असलेली गावे †	„	35851	39,354	41,095	41,095	„	Inhabited villages†
(vii) वस्ती नसलेली गावे †	„	3,016	2,479	2,616	2,616	„	Un-inhabited villages†
लोकसंख्या--†							Population—†
(i) पुरुष	हजारात	20,429	32,415	50,401	50,401	No. ('000)	Males
(ii) स्त्रिया	„	19,125	30,369	46,478	46,478	„	Females
(iii) एकूण	„	39,554	62,784	96,879	96,879	„	Total
(iv) ग्रामीण	„	28,391	40,791	55,778	55,778	„	Rural
(v) नागरी	„	11,163	21,993	41,101	41,101	„	Urban
(vi) अनुसूचित जाती	„	2,227	4,480	9,882	9,882	„	Scheduled castes
(vii) अनुसूचित जमाती	„	2,397	5,772	8,577	8,577	„	Scheduled tribes
(viii) मुख्यतः काम करणारे	लाखात	189*	243*	347*	347*	In lakh	Main workers
(ix) स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर '००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.	936	937	922	922	Females per ' 000 males.	Sex-ratio
(x) लोकसंख्येची घनता	लो क संख्या प्रति चौ. किमी.	129	204	315	315	Population Per sq.Km	Density of population
(xi) साक्षरता--एकूण	टक्केवारी	36.0	55.8	76.9	76.9	Percentage	Literacy--Total
(a) पुरुष	„	50.9	69.7	86.0	86.0	„	Males
(b) स्त्रिया	„	19.9	41.0	67.0	67.0	„	Females
धर्म---†							Religion—†
(xii) बौद्ध	हजारात	2,790	3,946	5,839	5,839	No. ('000)	Bauddha
(xiii) ख्रिश्चन	„	561	795	1,058	1,058	„	Christian
(xiv) हिंदू	„	32,531	51,109	77,859	77,859	„	Hindu
(xv) जैन	„	486	939	1,302	1,302	„	Jain
(xvi) मुस्लिम	„	3,034	5,806	10,271	10,271	„	Muslim
(xvii) शीख	„	58	107	215	215	„	Sikh
(xviii) इतर धर्म	„	94	74	237	237	„	Other religions
(xix) धर्म न सांगितलेले	„	1	6	98	98	„	Religion not stated
एकूण	„	39,554	62,782	96,879	96,879	„	Total
वयोगट (वर्षे)--†							Age-group (years)—†
(xx) ०-०९	हजारात	11,616	19,763	19,763	19,763	No. ('000)	0-09
(xxi) १०-१४	„	4,486	24,067	11,338	11,338	„	10-14
(xxii) १५-१९	„	3,864	5,865	9,571	9,571	„	15-19
(xxiii) २०-२४	„	3,485	5,512	8,857	8,857	„	20-24
(xxiv) २५-२९	हजारात	3,229	4,938	8,218	8,218	„	25-29
(xxiv) ३०-३४	हजारात	2,831	4,123	7,393	7,393	„	30-34

† १९६१, १९८१ आणि २००१ च्या जनगणनेनुसार / As per 1961, 1981 and 2001 population censuses.

* १९६१, १९८१ व २००१ च्या जनगणनांमध्ये 'काम करणारे' यांची व्याख्या वेगवेगळी आहे./ Definition of 'workers' is different in 1961, 1981 & 2001 population censuses.

वाव	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item	
वयोगट (वर्षे)--†							Age-group (years)—†	
(चालू)-							(contd.)-	
(xxvi) ३५-३९	हजारात	2,333	3,858	6,958	6,958	No. ('000)	35-39	
(xxvii) ४०-४४	"	1,961	6,232	5,546	5,546	"	40-44	
(xxviii) ४५-४९	"	1,603		4,543	4,543	"	45-49	
(xxix) ५०-५४	"	1,288	4,090	3,446	3,446	"	50-54	
(xxx) ५५-५९	"	1,002		2,673	2,673	"	55-59	
(xxxix) ६०-६४	"	741	. .	2,731	2,731	"	60-64	
(xxxix) ६५-६९	"	492	. .	2,633	2,633	"	65-69	
(xxxiii) ७०-७४	}	623	4,099	1,629	1,629	"	70-74	
(xxxiv) ७५-७९				. .	683	683	"	75-79
(xxxv) ८० +				. .	779	779	"	80 +
(xxxvi) वय न सांगितलेले	"		. .	118	118	"	Age not stated	
एकूण		39,554	62,784	96,879	96,879	"	Total	
हवामान---							Climate---	
(i) तापमान					(2003)		Temperature—	
(a) कमाल	सेल्सिअस	...	48.8	N.A.	47.8	Celsius	Maximum	
(b) किमान	"	...	6.0	N.A.	2.7	"	Minimum	
राज्य उत्पन्न---							State Income---	
निव्वळ राज्य उत्पन्न---							Net State Domestic Product---	
(i) चालू किमतीनुसार	कोटी रुपये	2,074	17,500	2,19,038	5,97,542 ‡	Crore Rs.	At current prices	
(ii) स्थिर किमतीनुसार (१९९९-२०००)	"	38,757	73,865	2,10,526	3,81,541 ‡	"	At constant prices (1999-2000)	
चालू किमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्नातील वाटा---							Share in Net Domestic Product at Current Prices---	
(i) कृषि व संलग्न कार्ये	टक्के	31.4	23.5	16.7	11.7	Per cent.	Agriculture & allied activities	
(ii) उद्योग क्षेत्र	"	22.9	30.4	25.3	29.2	"	Industry sector	
(iii) सेवा क्षेत्र	"	45.7	46.1	58.0	59.1	"	Service sector	
दरडोई उत्पन्न @@---							Per capita Income @@---	
(i) चालू किमतीनुसार	रुपये	531	2,811	22,777	54,867	Rs.	At current prices	
(ii) स्थिर किमतीनुसार (१९९९-२०००)	"	9,924	11,863	21,892	35,033	"	At constant prices (1999-2000)	
(iii) स्थिर (१९९९-२०००) किमतीनुसार दरडोई राज्य उत्पन्नाचा वार्षिक वृद्धिदर *	टक्के	N.A.	(-) 3.4	4.9	1.8	Per cent	Annual growth rate of per capita State Income at constant (1999-2000)* prices.	
राज्य शासन-जमा व खर्च--- (महसुली लेखा) (प्रत्यक्ष)							State Government Receipts and Expenditure (Actual)— (Revenue Account)	
I जमा---							Receipts---	
(a) कर महसूल	लाख रुपये	8,131	1,46,674	22,50,794	60,04,835	Lakh Rs.	Tax Revenue	
(b) करांव्यतिरिक्त महसूल	"	3,744	57,132	7,05,898	21,22,234	"	Non-Tax Revenue	
एकूण जमा		11,875	2,03,806	29,56,692	81,27,068	"	Total Receipts	

† १९६१, १९८१ आणि २००१ च्या जनगणनेवर आधारित / As per 1961, 1981 and 2001 population censuses.

@ @ वर्षमध्याच्या अंदाजित लोकसंख्येवर आधारित / Based on estimated mid-year population.

N.A. = उपलब्ध नाही / Not Available

‡ प्राथमिक अंदाज/ Preliminary estimates

* वाढीचा दर आधीच्या वर्षापेक्षा झालेली वाढ दर्शवितो / Growth rate represents the growth over the previous year.

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
राज्य शासन-जमा व खर्च--- (महसुली लेखा) (प्रत्यक्ष) (चालू)-							State Government Receipts and Expenditure (Actual)— (Revenue Account) (contd.)
II खर्च---							Expenditure—
(a) विकास खर्च----							Development Expenditure—
(i) सामाजिक सेवा	लाख रुपये	4,001	67,764@	14,35,071	31,05,220	Lakh Rs	Social services
(ii) आर्थिक सेवा	"	2,533	74,956	7,65,586	16,81,324	"	Economic services
(iii) इतर सेवा	"	1,181	...	69,225	1,24,376	"	Other services
एकूण (a)	"	7,715	1,42,720	22,69,882	49,10,921	"	Total (a)
(b)विकासेतर खर्च----							Non-Development Expenditure—
(i) प्रशासकीय सेवा @	लाख रुपये	2,096	22,997	3,39,453	6,56,026	Lakh Rs.	Administrative services @
(ii) ऋण सेवा	"	1,366	15,341	5,35,893	12,89,831	"	Debt services
(iii) इतर सेवा †	"	1,450	10,646	5,94,868	7,12,614	"	Other services †
एकूण (b)	"	4,912	48,984	14,70,214	26,58,471	"	Total (b)
एकूण खर्च (a + b)	"	12,627	1,91,704	37,40,096	75,69,392	"	Total Expenditure
(III) एकूण अधिक्य (+) किंवा तूट (-)	"	(-752)	(+12,102)	(-7,83,404)	(-5,57,677)	"	Overall Surplus (+) or Deficit (-)
कृषि----							Agriculture—
(a)जमिनीचा वापर----							Land Utilisation—
(i) जंगल व्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	5,411	5,329	5,296	5,213	P '000 hect.	Area under forest
(ii) पेरणीसाठी उपलब्ध नसलेले क्षेत्र	"	2,495	2,785	2,997	3,145	P "	Land not available for cultivation.
(iii) पेरणी केलेले क्षेत्र (निव्वळ)	"	17,878	18,299	17,636	17,473	P "	Net area sown
(iv) एकापेक्षा अधिक वेळा पेरणी केलेले क्षेत्र	"	944	1,634	4,619	5,182	P "	Area cropped more than once
(v) पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	हजार हेक्टर	18,823	19,642	22,256	22,655	P '000 hect.	Gross cropped area
(b) उत्पादन----							Production of—
(i) अन्नधान्ये	हजार टन	7,744	9,472	10,133	11,197	'000 tonnes	Foodgrains
(ii) कापूस (रुई)**	हजार गासड्या	1,673	1,224	1,803	4,752	'000 bales	Cotton (lint)**
(iii) तेलबिया	हजार टन	N.A.	728	1,985	2,492	'000 tonnes	Oil seeds
(iv) भुईमूग	"	800	451	469	355	"	Groundnut
(v) ऊस (कांड्यात)	"	10,404	23,706	49,569	60,648	"	Sugarcane (cane)
(c) कृषि उत्पादनाचे निर्देशांक---- (१९७९-८२=१००)							Index Number of Agricultural Production— (1979-82=100)
(i) सर्व पिके		-	-	127.4	161.9	P	All Crops.
(d) खतांचा वापर----							Consumption of fertilizers—
		29	422	1,650	5,250	P '000 tonnes	

@ सामूहिक सेवांवरील खर्च धरून / Inclusive of expenditure on community services.

† आर्थिक सेवा, निवृत्तीवेतने, संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा, राज्याची अंगे आणि इतर विकासेतर खर्च धरून / Includes fiscal services, pensions, miscellaneous general services, organs of State and other non-development expenditure. ** एक गासडी १७० किलोची / Bales of 170 kg each

P - अस्थायी/Provisional N.A.- उपलब्ध नाही / Not Available

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
जलसिंचन---					(2007-08)		Irrigation---
(i) सिंचनाखालील क्षेत्र (निव्वळ)	हजार हेक्टर	1,072	1,835	2,959	3,311 P	'000 hect.	Net area irrigated
(ii) सिंचनाखालील क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी.	टक्के	6.0	10.0	16.8	18.9	per cent	Percentage of irrigated area to net area sown.
(iii) सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र	हजार हेक्टर	1,220	2,415	3,647	4,037 P	'000 hect.	Gross area irrigated
वीज----							Electricity---
(i) विद्युतीकरण झालेली नगरे व खेडी	टक्केवारी	2.4	78	100	89.2 \$	Percentage	Towns and villages electrified
(ii) विजेचा वापर	दशलक्ष कि.वॅ. तास	2,720	14,034	47,289	72,994	M. kwh.	Consumption of electricity power
(a) कृषि	"	15	1,723	9,940	12,733	"	Agricultural
(b) औद्योगिक	"	1,853	8,130	18,363	28,850	"	Industrial
(c) इतर	"	852	4,181	18,986	31,411	"	Others
(iii) वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप.	संख्या	7,071 (1961-62)	6,68,058	23,28,000	30,11,883	Number	Agricultural pumps energised
पशुसंवर्धन----							Animal husbandry---
(i) एकूण पशुधन	हजारात	26,048 (1961)	29,642 (1978)	39,638 (1997)	37,211 (2007)	P '000 No.	Total livestock
(ii) एकूण कॉबड्या-बदके	"	10,577 (1961)	18,751 (1978)	35,392 (1997)	23,080 (2007)	P "	Total poultry
(iii) पशुवैद्यकीय बहुचिकित्सालये	संख्या	N.A.	61	31@	32 @	No.	Veterinary Poly-clinics
(iv) पशुवैद्यकीय दवाखाने (शाखा धरून)	"	454	493	1,353 P	1,566 P	"	Veterinary dispensaries (including Branch dispensaries).
(v) कृत्रिम रेतन केंद्रे	"	186	2,397	4,523 P	4,763 P	"	Artificial insemination centres
मत्स्यव्यवसाय----							Fisheries---
(i) सागरी किनाऱ्याची लांबी.	कि.मी.	720	720	720	720	Km.	Length of coastline
(ii) सागरी मासळी उतरविणारी केंद्रे.	संख्या	184	184	184	184	Number	Marine fish landing centres.
(iii) मत्स्य उत्पादन----							Fish production---
(a) सागरी	टन	1,90,432	3,74,160	4,02,769	3,95,963	Tonnes	Marine
(b) भूजलाशयीन	"	10,000	24,601	1,23,266	1,29,600	"	Inland
(iv) मच्छिमारी नौका----							Fishing boats---
(a) एकूण	संख्या	N.A.	12,896	21,592	13,937	Number	Total
(b) यांत्रिक	"	N.A.	3,967	10,814	11,858	"	Mechanised
(c) बिगर यांत्रिक	"	N.A.	8,929	10,778	2,079	"	Non-mechanised

N.A.- उपलब्ध नाही / Not Available

@ खात्याच्या पुनर्रचनेमध्ये खात्यामधील सर्व पशुवैद्यकीय रुग्णालयांचे रूपांतर पशुवैद्यकीय दवाखान्यात करण्यात आले आहे. / On reorganisation of the Department all veterinary hospitals were converted into veterinary dispensaries.

P - अस्थायी /Provisional \$ ग्रामीण विद्युतीकरण धोरण-२००४ अनुसार /As per Rural Electrification Policy-2004

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
मत्स्यव्यवसाय (चालू) ----							Fisheries (contd.)—
(v) क्रियाशील मच्छिमारांची संख्या----							Working fishermen—
(a) पुर्णकालिक**	संख्या	N.A.	65,109	1,79,146	54,901	Number	Full-time**
(b) अंशकालिक**	"	N.A.	53,387	50,051	12,484	"	Part-time**
(vi) मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित व्यवसायात गुंतलेले लोक.**	संख्या	N.A.	1,14,871	3,37,487	1,64,579	"	Population engaged in occupation related to fisheries**
(vii) एकूण मच्छिमारांची लोकसंख्या**	"	N.A.	4,45,424	4,58,079	3,19,397	"	Total fishermen population.**
(viii) निपजयोग्य क्षेत्र	हेक्टर	2,75,000	2,93,730	3,20,000	3,16,998	Hectares	Water spread area
(ix) मत्स्यबीज उत्पादन व संगोपन केंद्रे.	संख्या	...	18	70	70	Number	Fish seed and rearing farms.
वनव्याप्त क्षेत्र----					(2007-08)	Forest Area—	
राखीव	हजार हेक्टर	3,966	4,273	4,504	4,922 P	Th. hecets.	Reserved
संरक्षित	"	1,740	1,541	812	820 P	"	Protected
अवर्गीकृत	"	644	608	453	452 P	"	Unclassed
एकूण	"	6,350	6,422	5,769	6,194 P	"	Total
वनोत्पादन----						Forest produce—	
झारती लाकूड (उत्पादन)	हजार घनमीटर	332	483	167	109	'000 cu.m.	Timber (Quantity)
(मूल्य)	रुपये लाखात	390	4,767	8,470	17,397	Lakh Rs.	(Value)
जळाऊ लाकूड (उत्पादन)	हजार घनमीटर	1,855	1,466	248	187	'000 cu.m.	Firewood (Quantity)
(मूल्य)	रुपये लाखात	109	944	1,370	2,652	Lakh Rs.	(Value)
गौण उत्पादन (मूल्य)	"	108	573	7,170	7,234	"	Minor products (Value)
एकूण (मूल्य)	"	607	6,285	17,010	27,283	"	Total (Value)
दुग्धव्यवसाय						Dairy Development—	
(i) प्रतिदिन दूध संकलन-गाय	लाख लिटर	N.A.	7.10	} 40.00	} 39.17 *	Lakh litre	Daily milk collection—
म्हैस	"	N.A.	3.47			"	"
(ii) एकूण दूध शीतकरण-केंद्रे	संख्या	N.A.	N.A.	106	114	Number	Buffalo
क्षमता	लाख लिटर	N.A.	N.A.	18.37	21.41	Lakh litre	Total milk chilling Centres
सहकार---						Co-operation—	
(i) सर्व सहकारी संस्था-संस्था	संख्या	31,565	60,747	1,58,016	2,12,344 P	Number	All Co-op. Societies—
सभासद	हजारात	4,191	14,783	43,022	52,316 P	'000 No.	Societies
खेळते भाडवल	कोटी रुपये	291	5,210	1,34,441	2,05,122 P	Crore Rs.	Membership
(ii) प्राथमिक कृषि पत संस्था----							Working capital
संस्था	संख्या	21,400	18,557	20,551	21,285 P	Number	Primary Agricultural Credit Societies—
सभासद	हजारात	2,170	5,416	10,125	15,072 P	'000 No.	Societies
दिलेले कर्ज	लाख रुपये	4,256	24,999	3,73,418	6,60,575 P	Lakh Rs.	Membership
येणे कर्ज	"	4,788	38,367	5,30,833	12,49,465 P	"	Advances
(iii) घाऊक ग्राहक भांडारे	संख्या	1	75	145	178 P	Number	Outstanding loans
(iv) प्राथमिक ग्राहक भांडारे	"	1,140	1,737	3,434	3,251 P	"	wholesale consumer stores.
							primary consumer stores.

** मत्स्यगणना, २००५ / Fisheries Census, 2005
N.A. उपलब्ध नाही /Not available

P- अस्थायी / Provisional

* बृहन्मुंबई वगळून /Excluding Greater Mumbai

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item	
उद्योग व खाणकाम							Industry and Mining	
उत्पादन §----							production of §—	
(i) कोळसा	हजार टन	856	6,630	28,754	37,663	P	'000 tonnes	Coal
(ii) कच्चे लोखंड	"	362	1,059	22	410	P	"	Iron ore
(iii) चुनखडी	"	55	751	6,066	8,722	P	"	Limestone
(iv) कच्चे मँगनीज	"	179	223	363	739	P	"	Manganese ore
(v) बॉक्साइट	"	27	298	1,027	1,831	P	"	Bauxite
(vi) सुती कापड	कोटी चौ.मीटर	167	126	73	18.59		Crore metres	Cotton sq. cloth
(vii) साखर	हजार टन	523	2,085	6,720	4,614		'000 tonnes	Sugar
उद्योग----					(31-12-2000)	(31-12-2008)	Industries—	
(i) नोंदणी झालेले कारखाने §	संख्या	8,782	17,434	34,603	39,522	P	Number	Regd. factories §
(ii) नोंदणी झालेले चालू कारखाने §	संख्या	8,233	15,170	28,324	32,699	P	Number	Regd. working factories §
(iii) नोंदणी झालेल्या चालू कारखान्यांत काम करणारे कामगार §	हजारात	787	1,177	1,201	1,555	P	'000 No.	Workers employed in registered working factories §
(iv) दर लाख लोकसंख्ये-मागे कामगारांचे प्रमाण §	संख्या	1,988	1,958	1,289	1,428		Number	Workers per lakh of population §
(v) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	533	7,096	84,820	1,65,036		Crore Rs.	Productive capital
(vi) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	924	14,351	1,86,795	4,76,657		Crore Rs.	Gross output
(vii) वस्तुनिर्माणाद्वारे मूल्यवृद्धी	कोटी रुपये	271	2,981	30,556	95,378		Crore Rs.	Value added by manufacture
(viii) साखर कारखाने	संख्या	27	77	153	201		Number	Sugar factories
(ix) सूत गिरण्या	संख्या	2	70	183	166		Number	Spinning mills
(x) औद्योगिक विवाद----								Industrial disputes—
तंट्याची संख्या §	संख्या	262	371	59	32		Number	Number of disputes §
सहभागी कामगारांची संख्या §	"	2,76,437	1,68,874	23,700	26,500		"	Number of workers involved §
वाया गेलेले मनुष्यदिवस §	"	10,01,453	19,65,212	52,30,900	27,55,200		"	Number of person days lost. §
कापड गिरण्यातील सरासरी गैरहजेरी §	टक्के	12.02	24.35	23.37	20.94		Percentage	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry. §
		(1961)		(December 2000)	(December 2003)			

§ कॅलेंडर वर्षासाठी माहिती / Figure relate to calender year.

P- अस्थायी / Provisional

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item	
संयुक्त भांडवली संस्था----							Joint Stock Companies—	
		(2008)						
(i) चालू संस्था	संख्या	4,828	14,865	1,17,339	1,69,015	P	Number Companies at work	
(ii) भरणा केलेले भांडवल	कोटी रुपये	397	2,087	53,549	1,91,287	P	Crore Rs. Paid up capital	
कामगार व रोजगार----							Labour and Employment—	
(i) सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	हजारात	218 (जुलै/July 1961 फक्त राज्य शासन only State Govt.)	1,872 (जून/June 1980)	2,261	N.A.	'000 No.	Employment in Public Sector	
(ii) एकूण नोंदलेल्या आस्थापना § @ @	संख्या	3,06,281	5,56,440	5,85,679	6,87,115	Number	Total registered establishments § @ @	
(iii) नोंदलेल्या आस्थापनांतील कामगार §	"	5,09,570	10,94,844	22,68,535	26,71,279	"	Employees in registered establishments §	
(iv) रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रे §	"	27 (1961)	27 (1980)	42 (2001)	46	"	Employment and selfemployment guidance centres. §	
(v) जाहीर केलेल्या रिक्त जागा §	"	61,686 (1961)	85,334	40,000	1,76,600	"	Vacancies notified §	
(vi) चालू नोंदवहीवरील अर्जदार §	"	1,62,234	12,67,604	43,22,000	28,75,900	"	Persons on live register of employ- ment exchange §	
(vii) शासकीय कर्मचारी †	"	2,17,896 (1st July 1961)	5,00,542 (1st July 1981)	6,22,850 P (1st July 2000)	5,81,045 (1st July 2007)	"	Government employees†	
वैद्यकीय व आरोग्य सेवा----							Medical and Health Services—	
		(2000)						
(i) रुग्णालये	संख्या	N.A.	460 *	889 *	720 *	Number	Hospitals	
(ii) प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	"	N.A.	431 *	1,768 *	1,817 *	"	Primary health centres	
(iii) दवाखाने	"	N.A.	1,785 *	1,629 *	1,457 *	"	Dispensaries	
(iv) आयुर्वेदिक/ होमिओपथी व युनानी संस्था----							Ayurvedic/Homoeo- pathic and Unani Institutions—	
(a) रुग्णालये	संख्या	N.A.	44	90	112	Number	Hospitals	
(b) दवाखाने	"	N.A.	739	486 #	515	"	Dispensaries	
(v) कुटुंब कल्याण केंद्रे	"	N.A.	1,997	2,237	2,193 +	"	Family Welfare Centres	
शिक्षण----							Education—	
		(2005-06)						
(i) कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालये	संख्या	81	372	1,008 P	1,332 P	Number	Arts, Science and Commerce Colleges.	
(ii) शिक्षक प्रशिक्षण महाविद्यालये	"	N.A.	54	275 P	261 P	"	Teachers Training Colleges.	
(iii) वैद्यकीय महाविद्यालये	"	15	40	161 P	218 P	"	Medical Colleges	

@ @ कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या वगळण्यात आलेली आहे / Excluding No. of establishments which are not having workers.

P - अस्थायी / Provisional. § कॅलेंडर वर्षासाठी माहिती/Figure relate to calendar year + 2005-06

* खाजगी वगळून /Excluding private. † भरलेली पदे / Filled in Posts. N.A.- उपलब्ध नाही/ Not Available # 1999-00

बाब	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
शिक्षण (चालू) ---		Education (contd.)					
(iv) प्राथमिक शिक्षण----		Primary Education—					
(a) संस्था	संख्या	34,594	51,045	65,960	72,053	E Number	Institutions
(b) विद्यार्थी	हजारात	4,178	8,392	11,857	11,392	E '000 No.	Enrolment
(c) शिक्षक	"	113	222	313	342	E "	Teachers
(v) माध्यमिक शिक्षण----		Secondary Education—					
(a) संस्था	संख्या	2,468	6,119	14,773	20,339	E Number	Institutions
(b) विद्यार्थी	हजारात	885	3,309	8,652	11,484	E '000 No.	Enrolment
(c) शिक्षक	"	35	114	242	302	E "	Teachers
(vi) उच्च शिक्षण----		Higher Education—					
(सर्व प्रकारच्या) *		(All types)*					
(a) संस्था	संख्या	211	739	1,599 P	2,618	E Number	Institutions
(b) विद्यार्थी	हजारात	110	589	939 P	1,382	E '000 No.	Enrolment
परिवहन व दळणवळण----		Transport and Communications—					
(i) रेल्वे मार्गाची लांबी	कि.मी.	5,056	5,233	5,459	5,983	# Km.	Railway route length
(ii) पृष्ठांकित रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च रोजी).	कि.मी.	24,852	66,616	1,81,619	2,15,090	Km.	Surfaced road length (as on 31st March).
(iii) राष्ट्रीय महामार्ग	"	2,346 (1962)	2,945	3,688	4,367	"	National Highways
(iv) राज्य महामार्ग	"	10,002	18,949	33,212	33,933	"	State Highways
(v) प्रमुख जिल्हा रस्ते	"	11,403	25,233	46,751	49,621	"	Major District Roads
(vi) इतर जिल्हा रस्ते	"	7,379	25,404	43,696	46,143	"	Other District Roads
(vii) ग्राम रस्ते	"	9,570	68,600	89,599	1,03,604	"	Village Roads
(viii) नोंदलेली मोटार वाहने.	संख्या	1,00,144	8,34,299	67,59,474	1,41,70,972	Number	Motor vehicles registered
(ix) टपाल कार्यालये	"	N.A.	9,652	12,788 P	12,592	"	Post Offices
(x) तार कार्यालये	"	N.A.	1,776	1,757 P	1,920	"	Telegraph offices
(xi) दूरध्वनी	(लाखात)	N.A.	4.39	54.58 P	64.29	In lakhs	Telephones
महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ----		Maharashtra State Road Transport Corporation—					
(i) वर्षाखेरीस असलेले मार्ग.	संख्या	1,716	19,794	19,679	16,521	Number	Routes at the end of the year
(ii) मार्गाची एकूण लांबी	'00 कि.मी.	926	6,889	13,569	12,550	'00 Km.	Total route distance
(iii) रस्त्यावरील गाड्यांची दैनिक सरासरी.	संख्या	1,920	7,989	15,920	14,797	Number	Average number of vehicles on road per day
(iv) प्रवाशांची दैनिक सरासरी.	लाख	5.53	32.66	65.11	65.73	Lakh	Average number of passengers travelled daily
स्थानिक संस्था----		Local Self Government Institutions—					
(i) जिल्हा परिषदा	संख्या	25	25	33	33	Number	Zilla Parishads
(ii) पंचायत समित्या	"	295	296	321	351	"	Panchayat Samitis
(iii) ग्रामपंचायती ##	"	21,636	24,281	27,738 ##	27,935	##	Village Panchayats #
(iv) नगरपरिषदा	"	219	220	228	222	"	Municipal Councils
(v) महानगरपालिका	"	3	5	15	22	"	Municipal Corporations

N.A. = उपलब्ध नाही/Not Available E = Estimated

* कनिष्ठ, वैद्यकीय, अभियांत्रिकी व कृषि महाविद्यालये आणि पदवीपूर्व व्यवसाय शिक्षण संस्था वगळून / Excluding Junior, Medical, Engineering & Agricultural & Pre-degree vocational institutions

नगर पंचायतीच्या समावेशासह / Including Nagar Panchayats

कोकण रेल्वे मार्गाची लांबी धरून/Includes Kokan Railway length.

बाव	परिमाण	1960-61	1980-81	2000-01	2008-09	Unit	Item
पोलीस----				(31-12-2000)	(31-12-2008)		Police—
(i) एकूण पोलीस ठाणी §	संख्या	638 (1962)	729	908	994	Number	Police Stations §
(ii) पोलीस दूरक्षेत्रे §	”	488 (1962)	N.A.	1,775	1,689	”	Police outposts §
(iii) एकूण पोलीस अधिकारी व कर्मचारी §	”	62,436 (1962)	94,059	1,44,321	1,89,682	”	Total Police personnel §
ग्राहक किंमत निर्देशांक----			Base Year	Base Year	Base Year		Consumer Price Index Numbers—
			(1982)	(1982)	(2001)		
(i) मुंबई			100	512	148		Mumbai
(ii) सोलापूर			100	466	151		Solapur
(iii) नागपूर			100	469	155		Nagpur
(iv) पुणे			100	501	150		Pune
(v) नाशिक			100	477	142		Nashik
(vi) अकोला *			100	459	144		Akola *
(vii) कोल्हापूर *			100	466	149		Kolhapur *
(viii) जळगाव *			100	449	153		Jalgaon *
(ix) नांदेड *			100	466	158		Nanded *
(x) औरंगाबाद *			100	479	149		Aurangabad *
मुंबई बंदरामधील गोड्या व बंदरे येथून हलविलेला माल----							Cargo handled at docks and bunders Mumbai Port—
(i) आयात	हजार टन	10,795	13,277	15,100	29,523	'000 tonnes	Imports
(ii) निर्यात	”	3,926	4,294	9,300	22,353	”	Exports
राज्य योजना खर्च	कोटी रुपये	79	896	9,579	25,692	Crore Rs.	State Plan Expenditure
बँकिंग----							Banking—
(a) व्यापारी बँका	संख्या	N.A.	3,505	6,224@	7,639 †	Number	Commercial Banks
(i) ठेवी	कोटी रुपये	N.A.	6,924	1,50,502@	10,36,974 †	Crore Rs.	Deposits
(ii) कर्ज	”	N.A.	5,476	1,28,356@	8,84,714 †	”	Credits
					(2006-07)		
अल्पबचत नक्त गुंतवणूक----	कोटी रुपये	24.78	199.82	6,740	7,874	Crore Rs	Small Savings Collection (net)—
छापखाने व प्रकाशने----							Press and Publications
(i) छापखाने	संख्या	2,229 §	6,589 §	1,459	1,461	Number	Printing Presses
(ii) दैनिके	”	109	193	661	714	”	Dailies
(iii) इतर नियतकालिके	”	890 §	1,586 §	3,736	4,489	”	Other Periodicals
(iv) पुस्तके	”	2,348	1,695	1,056	708	”	Books

N.A. = उपलब्ध नाही / Not Available

@ ३० जून २००० / 30th June, 2000

† ३० सप्टेंबर, २००९ / 30th September, 2009

§ कॅलेंडर वर्षासाठी माहिती / Figures relate to calendar year.

* ह्या पाच केंद्रांचे जुलै, २००८ पासून आधारभूत वर्ष २००१=१००. त्यामुळे जुलै, ०८ ते मार्च, ०९ महिन्यांचा सरासरी निर्देशांक दर्शविला आहे. /

Due to change in the base year as 2001=100 from July, 08 is five centers the average from July, 08 to March, 09 has been calculated.